

БӨЛІМ: ӘДІСТЕМЕЛІК ҚҰРАЛДАР

Қазақстандағы туристік инфрақұрылымның дамуы

ЖАРИЯЛАНДЫ
20.01.2023СІЛТЕМЕ
https://bilimger.kz/129257/

Қазақстандағы туристік инфрақұрылымның дамуы

Қалмурзаева Жанырыс

Жаңаөзен политехникалық колледжі, Жаңаөзен қаласы

Сулейманова Айгерим Якубовна арнайы пән оқытушысы

Аннотация

Мақалада Қазақстандағы туристік саланың қазіргі жағдайы және болашақтағы қарастырылады. Саланың дамуын басқару үшін кластерлік тәсілді қолданудың жетістіктері мен сәтсіздіктері талданады. Елімізде туризмді дамытуға деген қызығушылық 2004 жылдан кейін, тұрақты сұраныс пен мұнай-газ шикізаты бағасының өсуі аясында республика экономикасының өрлеуі кезеңінде қалыптасты. Осы уақытта мемлекет шикізаттан әртараптандырылған экономикаға көшу модельдерін қарастырды. Кластерлік даму тұжырымдамасына үлкен қызығушылық танытып, үкімет ұлттық экономиканың өзіндік артықшылықтарын іске асыруға бағытталған кластерлік модельдер мен стратегияларды әзірлеуге бастамашы болды. Алайда қазақстандық туризмнің кластерлік моделі ұлттық жағдайларға бейімделмеген болып шықты және саланы дамытудың тұжырымдамалық тәсілдерін өзгерту қажет болды. Ұлттық туризмді дамыту стратегиясына әсер экономикасы тұжырымдамасына негізделген заманауи маркетингтік модель қосылды.

Халықаралық туризм қазіргі уақытта сыртқы экономикалық қызметтің қарқынды дамып келе жатқан салаларының бірі болып табылады. Туризмнің жалпы әлемдік

экономикаға да, жекелеген елдер мен өңірлердің экономикасына да ықпалының тұрақты өсуі әлемдік экономиканың қалыптасуы мен дамуымен қатар жүретін аса маңызды, тұрақты және ұзақ мерзімді үрдістердің бірі болып табылады. Туризмнің қызметі халықтың нақты қажеттіліктерін қанағаттандыруға бағытталған ұлттық экономиканың ірі дербес саласына айналуы айқын болып отыр. Бұл қажеттіліктердің әртүрлілігін тек туристік кәсіпорындар ғана емес, сонымен қатар басқа салалардың кәсіпорындары да қанағаттандырады, бұл туризмнің экономиканың дамуына мультипликативті әсер ететін факторлардың бірі ретінде маңыздылығын анықтайды. Туризм әлемдік интеграциялық процестердің факторларының бірі болып табылады, ал туристік бизнес қазір экономиканың маңызды секторына айналууда.

Көшпелі халықтың бірегей табиғи ресурстары мен өзіндік мәдениетіне ие Қазақстан халықаралық және өңірлік нарықтарда туризмді дамыту үшін іске асырылмаған орасан зор әлеуетке ие.

Қазақстан әлеуметтік-экономикалық жаңғыртудың жаңа кезеңінің тоғысында тұр. Таяудағы онжылдықтағы мемлекеттің маңызды міндеттерінің бірі Қазақстанның әлемдегі бәсекеге барынша қабілетті 30 елдің қатарына кіру стратегиясын іске асыру болып табылады. Осы міндеттерді шешу үшін инновациялық экономиканы құру және ел экономикасында шикізаттық емес секторды дамыту шешуші рөл атқарады. Оның басымдықтарының бірі-туризм-планета экономикасының ең жылдам дамып келе жатқан секторы. Дүниежүзілік туристік ұйымның зерттеулеріне сәйкес, бүкіл әлем бойынша туристердің жалпы саны 2021 жылға қарай қазіргі 842 миллионнан 1,6 миллиардқа дейін екі есеге артады. Бүгінгі таңда көптеген елдер туризмді дамытудың экономикалық тартымдылығын көріп отыр, бұл салық түсімдерінің жоғарылауынан, жұмыс орындарының көбеюінен, халықтың өмір сүру деңгейінің жоғарылауынан көрінеді. Жыл сайын әлемдегі туризмнен түсетін табыс 3 трлн. АҚШ доллары. Туризмнің әлемдік экономикада өзіндік орны бар. ДСҰ мәліметтері бойынша ол ЖІӨ-нің 1/10 бөлігін құрайды, халықаралық инвестициялардың 11 пайызы, Дүниежүзілік өндірістің әрбір тоғызыншы орнын қамтамасыз етеді. «Қазақстан-2030» стратегиясының негізінде жасалған Қазақстан Республикасы индустриясының дамыту тұжырымдамасында туризм елдің әлеуметтік және экономикалық дамуындағы маңызды салалардың бірі болып қаралады. Туризм индустриясы бизнестің кең спектрі және Мемлекеттік әлеуметтік және экономикалық дамудың негізгі факторы бола алады.

Туризм- жеке тұлғалардың ұзақтығы жиырма төрт сағаттан бір жылға дейін не жиырма төрт сағаттан аз, бірақ уақытша болатын елдегі (жердегі) ақылы қызметпен байланысты емес мақсаттарда түнеумен саяхаты. Туристік индустрия- туристерді орналастыру құралдарының, көліктің, қоғамдық тамақтану объектілерінің, ойын-сауық объектілері мен құралдарының, танымдық, сауықтыру, іскерлік, спорттық және өзге де мақсаттағы объектілердің жиынтығы; туристік қызметті жүзеге асыратын ұйымдар,

сондай-ақ экскурсиялық қызметтер мен гидтердің (гид-аудармашылардың) қызметтерін ұсынатын ұйымдар.

Ал Қазақстанның қазіргі жағдайына келетін болсақ, туризм тек экономиканың дамып келе жатқан кластері болып табылады. Қазақстанның өтпелі экономикасындағы туристік индустрия оның саяси және экономикалық жүйелеріндегі күрт өзгерістерге байланысты ерекше проблемаларға тап болады. Қазақстанда туризмді дамытудың негізгі мақсаты қазіргі заманғы жоғары тиімді және бәсекеге қабілетті туристік кешен құру болып табылады, оның негізінде саланы экономика секторы ретінде дамыту, әлемдік туристік нарық жүйесіне интеграциялау және туризм саласындағы одан әрі халықаралық ынтымақтастықты дамыту үшін жағдайлар қамтамасыз етілетін болады. Осы міндеттерді шешу үшін инновациялық экономиканы құру және ел экономикасында шикізаттық емес секторды дамыту шешуші рөл атқарады. Мемлекеттік қолдаудың басты шараларының бірі және туризм саласын дамытудағы маңызды қадам туризмді дамытудың 2010-2014 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасын қабылдау болды. Осылайша, мемлекет туристік саланың жалпы жүйелік проблемаларының негізгі блогын шешуді қамтамасыз етті. Бүгін біз осы бағдарламаны іске асырудың бірінші кезеңінің кейбір нәтижелері туралы айта аламыз. Бағдарлама саланың орнықты дамуын қамтамасыз етудің негізгі проблемаларын қамтиды, туризм инфрақұрылымын дамыту жөніндегі шараларды көздейді: туристік қызметтер көрсетудің қызмет көрсету саласында шағын және орта кәсіпкерлікті дамыту үшін шараларды қамтамасыз ету, Туризм индустриясы инфрақұрылымын дамыту мақсатында туристік сала субъектілерін қаржыландыру және кредиттеу үшін жағдайлар жасау және басқалар. Қапшағай қаласында, Щучье-Бурабай санаторий-курорттық аймағында, Алакөл және Балқаш көлдері ауданында орта тапты қалыптастыру, шағын және орта бизнесті, атап айтқанда, заманауи жабдықтармен және мәдени, балалар демалысы объектілерімен, спорттық және ойын-сауық құрылыстарымен технологиялық жарақтандырылған ірі туристік орталықтарды қолдау үшін алғышарттар жасауға ерекше орын беріледі.

Осы бағдарламаны іске асыру шеңберінде даму бойынша серпінді жобаларды іске асыруға маңызды мән беріледі.

Қазақстандағы туристік нарықтың ерекшеліктері:

— бірегей табиғи аймақтар мен қорықтардың, әлемдік деңгейдегі тарихи-мәдени көрікті жерлердің болуы;

-ТМД елдерінен туристердің келуіне ықпал ететін қолайлы географиялық жағдай;

— туризмнің ел экономикасына елеусіз әсері;

— анимациялық бағдарламалардың кең спектрінің болмауы;

— көптеген туристік фирмалар эмиссиялық туристік нарықтарға назар аударады;

- шығу туризмін дамыту ішкі және кіру туризміне қарағанда серпінді;
- туризмнің барлық дерлік түрлерін дамыту мүмкіндігі;
- жергілікті басқару органдары тарапынан туристік қызметті басымдық деп танымау;
- Қазақстанның туристік имиджі емес;
- туризм саласында білікті кадрлардың болмауы.

Қазақстанда туризмнің жоғары деңгейде дамуымен бірқатар өзгешеліктер болады. Жаңа бағыттардың ішінде Қазақстанда «жасыл» Туризмнің белсенді дамуын атауға болады, оның көтерілуін біз қазірдің өзінде байқап отырмыз. Эко, этно және агротурлар бүгінде жоғары сұранысқа ие және бұл табиғат аясында тыныш демалыс қана емес. «Жасыл» сапарлар әртүрлі мақсаттармен жүреді: сауықтыру, спорттық, шытырман оқиғалы. Көптеген адамдар жергілікті дәстүрлер мен әдет-ғұрыптарды білгісі келеді, халық қолөнерінің шеберлік сабақтарына қатысқысы келеді.

Жаңа мамандықтар

- туристік бағыттардың бренд-менеджері;
- иммерсивті («шындыққа, соның ішінде виртуалды») дизайнер;
- тар бағыттағы туризм бойынша нұсқаушы, мысалы, эко-немесе агротуров;
- бейінді қосымшалар мен мамандандырылған навигаторларды әзірлеуші;
- «ақылды қонақ үй» жүйесін жобалаушы.

Қазақстанда туризм саласын дамыту цифрлық инновацияларды тартусыз мүмкін емес. Мысалы, виртуалды және кеңейтілген шындық технологиялары туристік орындар мен көрікті жерлерді көрсетудің кең мүмкіндіктерін ұсынады. Қонақүйлерде контактісіз тіркелу және басқа да осындай қызметтер операциялық шығындарды азайтып қана қоймай, жұмыс қауіпсіздігін арттырады.

Қазақстанда туризмді дамытудың негізгі бұл экономиканы дамыту, әлемдік туристік нарық жүйесіне интеграциялау және туризм саласындағы одан әрі халықаралық ынтымақтастықты дамыту үшін жағдайлар қамтамасыз етілетін қазіргі заманғы жоғары тиімді және бәсекеге қабілетті туристік кешенді құру болып табылады

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Досалиев У.К., Уразбаева Г.Ж., Абишова А.У., Утемисова Г.Т. Развитие индустрии гостеприимства как одного из приоритетных направлений развития туризма в Республике Казахстан // Экономика Центральной Азии. – 2017. – Том 1. – № 2. –

с. 91-100. – doi: 10.18334/asia.1.2.38228.

2. Петренко Е.С., Даулетова А.М., Мажитова С.К., Шабалтина Л.В. Анализ мер государственной поддержки по развитию туризма в Республике Казахстан // Экономические отношения. – 2019. – Том 9. – № 4. – с. 2677-2692. – doi: 10.18334/eo.9.4.41427.

3. Яковчук А.А. Оценка эффективности региональной политики в сфере туризма // Экономические отношения. – 2019. – Том 9. – № 4. – с. 3103-3114. – doi: 10.18334/eo.9.4.41232.

4. Дагман С. Концептуальные подходы к устойчивому туризму на основе использования интегральных методов маркетинга // Экономические отношения. – 2019. – Том 9. – № 4. – с. 3115-3128. – doi: 10.18334/eo.9.4.41297.

ҚМ АА Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.